

KENYA

PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	8
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER	10
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	12
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	14

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Politikası

Kenya, ticaret politikasının bir parçası olarak bir dizi çok taraflı ve ikili ticaret anlaşmasına imza atmıőtır. Kenya, Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) bir üyesidir ve En Çok Kayrılan Ülke (MFN) ilkesinden hareketle ürünlerinin dünya pazarlarının %90'ından fazlasına erişimi vardır.

Buna ek olarak, Kenya çeşitli ticari anlaşmalara üyedir ve ticareti geliştirme planlarından yararlanmaktadır. Kenya, 300 milyondan fazla nüfusuyla Burundi, Ruanda, Uganda, Tanzanya, Güney Sudan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve son olarak Somali'nin de katılımıyla üye sayısı 8'i bulan ve toplam GSYİH'sı 300 milyar doları geöen Doğu Afrika Topluluğu'nun (EAC) bir üyesidir. Kenya'da ve topluluk genelinde ithalat ve ihracat süreçleri, 2004 yılında yürürlüğe giren "The East African Community Customs Management Act" kanununa göre düzenlenmektedir.

Kenya ayrıca 21 üye sayısı, 800 milyar dolara yaklaşan GSYİH'sıyla ve yaklaşık 600 milyonluk nüfusuyla Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı'nın (COMESA) bir üyesidir.

Birçok tarım ürününün ihracı öncesinde ticari kalite açısından denetimler yapılmakta, hijyen lisansı alınmadan ihracına izin verilmemektedir. Deđerli madenler, kimyasallar, tarım ilaçları ve benzeri birçok ürün grubunun ihracında, ilgili kurumlardan alınacak ihracatçı lisansına sahip olunması önköşul olarak getirilmektedir.

İthalatta da ürün gruplarına göre farklı uygulamalar bulunmakta, bazı ürünlerin ithalatı sadece ithalatçı lisansı sahibi firmalarca yapılabilmekteyken, ilaç, tıbbi cihaz, hayvansal ürünler gibi ürün gruplarının ithalatında ithalatçının tesislerinin yerinde denetiminden birkaç aşamadan oluşan kayıt süreçlerine uzanan bir dizi önköşulun yerine getirilmesi beklenmektedir.

Gümrük Tarifeleri

Kenya, Doğu Afrika Topluluğu (EAC) gümrük birliğinin bir üyesidir. Bir EAC ülkesinde üretilip başka bir EAC ülkesinde satılan ve menşe kuralları kriterlerini karşılayan tüm mallar, ortak ülkeler arasında herhangi bir iç tarife olmadığı için yerel olarak üretilmiş gibi muamele görmektedir. Aynı ülkeler, hammaddelerin üretimini ve işlenmesini teşvik etmek amacıyla EAC'ye giren tüm mallar için ortak bir dış tarife uygulamaktadır. Kabaca aşağıdaki şekilde bir uygulama mevcuttur.

<u>Gümrük vergisi konusu eşya</u>	<u>Gümrük vergisi oranı:</u>
• Hammadde	% 0
• Ara malı	% 10
• Nihai ürün	% 25

İhracat serbest bölgelerinde yatırım yapılması halinde ithalat vergilerinden muafiyet sağlanmakta olup yukarıda ana gruplar halinde yer verilen gümrük vergilerinin tam listesine EAC Ortak Dış Tarife Cetvelinden (EAC Common External Tarriff) ulaşılabilir. (<https://kra.go.ke/images/publications/EAC-CET-2022-VERSION-30TH-JUNE-Fn.pdf>)

Ayrıca, (<https://www.eac.int/dc>) resmi internet adresinden de on-line sorgulama yapılabilmektedir.

Bunların haricinde CIF üzerinden Import Declaration Form (IDF) %2,5 ve Railway Development Levy (RDL) %1,5 ek yükler uygulanmaktadır.

Bunlara ek olarak ayrıca Merchant Superintendent Shipping Levy (MSS) adı altında deniz limanlarından eşya getirilmesi halinde uygulanan bir vergidir. Ulusal denizcilik işlemlerinin ulusal mevzuat ve uluslararası denizcilik sözleşmeleri doğrultusunda gözetimi, koordinasyonu ve düzenlenmesi görevinin ifası karşılığında alınmaktadır.

Uygulanan oranlar:

- 20 ft konteyner için gross metric ton başına 1.5 dolar
- 40 ft konteyner için gross metric ton başına 1.75 dolar uygulanmaktadır.

Örnek İthalat Vergileri Hesaplaması: Vergi oranları bu raporun yazıldığı tarihteki oranlar dikkate alınmış olup, ilerleyen yıllarda güncel vergi oranlarının takip edilmesi gerekmektedir. GTİP 9403.30.00 olan CIF 100.000 dolar kıymetinde 40 ft'lik 22 brüt ton ağırlığında ahşap mobilyanın deniz yoluyla ithalatında;

- Gümrük Vergisi % 35 (CIF üzerinden)
- ÖTV % 30 (CIF + Gümrük Vergisi üzerinden)
- KDV %16 (CIF + Gümrük Vergisi + ÖTV üzerinden)
- IDF %2,5 (CIF üzerinden)
- RDL %1,5 (CIF üzerinden) oranları ile hesaplama yapıldığında:
- MSS 22 brüt ton için ton başına 1.75 dolar

Gümrük Kıymeti	100.000 \$	
Gümrük Vergisi	100.000 x % 35	35.000 \$
ÖTV Matrahı	135.000 \$ (100.000 + 35.000)	
ÖTV	135.000 x %30	40.500 \$
KDV Matrahı	175.500 \$ (100.000 + 35.000 + 40.500)	
KDV	175.500 x %16	28.080 \$
IDF	100.000 x %2,5	2.500 \$
RDL	100.000 x %1,5	1.500 \$
MSS	22 ton x 1.75 \$	38,5 \$
TOPLAM İTHALAT VERGİLERİ		107.618,5 \$

Sonuç olarak CIF 100.000 dolar değerinde ahşap mobilyanın toplam ithalat vergileri 107.618 dolar olarak hesaplanmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, Doğu Afrika Topluluğu, üye ülkelerden gelen talepler üzerine bazı ürünlerin hassas ürün olarak sınıflandırılmasına ve ithalatta belirlenen gümrük vergisi oranı üzerinde vergi uygulanmasına izin verebilmektedir.

İç Vergiler

Katma Deęer Vergisi oranı %16'dır. Kenya'da tüm yerel firmalar gelirleri üzerinden %30 oranında kurumlar vergisine tabidir. Yabancı firmaların Kenya'daki şubeleri %37,5 oranında kurumlar vergisi ödemektedir. Gelir vergisi ise yıllık gelire göre artan oranda uygulanmakta, en alt gelir grubuna %10, en üst gelir grubuna %35 oranında, aşağıdaki tabloda gösterilen limitlere göre tahakkuk etmektedir:

<u>Vergi aralığı</u>	<u>Yerleşik oranı</u>
• İlk 288.000 KSH için	%10
• Sonraki 100.000 KSH için	%25
• Sonraki 5.612.000 KSH için	%30
• Sonraki 3,600,000 KSH için	%32,5
• 9,600,000 KSH aşan gelir için	%35

Kenya'da ÖTV (Excise Duty), alkollü içecekler, tütün mamulleri, petrol ürünleri, motorlu araçlar, gazlı içecekler ve ambalajlı sular, kozmetik ürünleri, mücevher eşya ve cep telefonuna uygulanmaktadır. Örnek olmak üzere bazı ÖTV oranlarına aşağıda yer verilmiştir. (<https://www.eac.int/dc>) resmi internet adresinden hem gümrük vergileri hem de excise duty on-line sorgulama imkanı olmaktadır.

<u>ÖTV Konusu Eşya</u>	<u>ÖTV oranı</u> :
• Sigara, sigarillo, elektronik sigara,	Vergi pulu başına 5 KES
• Meyve suyu	Vergi pulu başına 2,2 KES
• Bira	Vergi pulu başına 3 KES
• Kozmetik ürünleri	Vergi pulu başına 2,5 KES
• Benzin	1000 litre başı 10.305 KES
• Motorin	1000 litre başı 3.700 KES
• Motorlu araçlar	% 20

İthalat esnasında ÖTV oranı üzerinden vergi alınması matrah (CIF Kıymet + Gümrük vergisi) üzerine vergi oranı uygulanarak hesaplanır. Vergi pulu esaslı ise, kamu idaresi tarafından her ürün için adet başına hesaplanır ve ardından vergi pulu yapıştırılır.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Ülkede standartları belirleyen ve çeşitli düzeylerde standartlara uygunluğu gösteren belgelendirmeler yapan kuruluş Kenya Bureau of Standards'dır (KEBS). Ayrıntılar için (<https://www.kebs.org>) web sitesi kontrol edilebilir.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Kenya piyasasına arz edilecek ithal ürünler, sevkiyat öncesi menşe ülkesinde KEBS tarafından yetkilendirilmiş kuruluşlar tarafından ürün güvenliği ve belirli kalite standartları açısından denetlenmektedir. Denetimlerin başarılı sonuçlanması halinde durumu tevsik eden bir uygunluk belgesi (certificate of conformity) hazırlanarak ihracatçıya teslim edilmekte ve bu ürünler Kenya gümrüğünden ancak uygunluk belgesinin ibraz edilmesiyle geçirilebilmektedir. KEBS yetkilendirilmiş kuruluşların belirlenmesi için ihaleye çıkmakta ve bu kuruluşları dünya genelinde tayin ettiği 19 bölge bazında yetkilendirmektedir. Ülkemizin de içinde bulunduğu Akdeniz bölgesinde söz konusu denetimleri yapmaya tek yetkili kuruluş SGS'dir. İspanya, Malta, Portekiz, Yunanistan diğer bölge ülkeleridir. Ayrıntılar için (<https://www.sgs.com.tr>) web sitesi takip edilebilmektedir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

İthal ve yerli ürünler için ilgili ürünün teknik mevzuatına ve standartlara uygunluğunu gösteren ve KEBS tarafından verilen farklı şekillerde etiketleme uygulamaları mevcuttur. Bu etiketlemelerin bazıları zorunlu olduğu gibi, daha yüksek kalite ve ürün güvenliği düzeyini belgeleyen, gönüllü etiketleme uygulamaları da mevcuttur.

Teknik Engeller

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır. Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı (Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü) internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikenyel.ticaret.gov.tr/>).

Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarette teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarette teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarette teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Kenya, üye ülkelerdeki ticari olmayan riskleri garanti eden ve Dünya Bankası'na bağlı olarak faaliyet gösteren Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı'na üyedir. Kenya Dünya Ticaret Örgütü Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması'na (TRIPS) taraftır ve Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü üyesidir. Ayrıca Avustralya, Malawi, Ruanda, Seyşeller, Tanzanya, Uganda Zambiya ve İngiltere ülkelerinde verilen yargı kararları Kenya mahkemelerinde geçerlidir ve hüküm yaratabilmektedir.

Ülkede fikri ve sınai mülkiyet hakları, Telif Kanunu ve Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında düzenlenmiş olup bu kanunlar marka, patent, endüstriyel tasarım, telif hakları, coğrafi işaret gibi hususları güvence altına almaktadır. Telif haklarıyla ilgili yetkili merci Kenya Copyright Board (KECOBO) iken, marka, patent ve endüstriyel tasarımlar Sanayi, Ticaret ve Kooperatifler Bakanlığı altında ihdas edilmiş Kenya Industrial Property Institute tarafından tescillenmektedir.

Dağıtım Kanalları

Kenya'ya ithal olarak gelen ürünlerin çok büyük bir bölümü Mombasa limanı üzerinden ülkeye giriş yapmakta ve ağırlıklı olarak karayolu aracılığıyla ülke içine dağıtılmaktadır. Yapımı 2016 Aralık ayında tamamlanan 472 kilometrelik Nairobi – Mombasa demiryolu hattı bir diğer önemli lojistik kanaldır. Nairobi ve Naivasha arasındaki 120 kilometrelik hattın inşası ise 2019 yılı Ekim ayında bitirilmiştir.

Kenya'da karayolu taşımacılığında yaşanan öncelikli sorunlardan biri ana güzergahlardaki altyapı yetersizliğidir. Kenya'da yaklaşık 178 bin kilometrelik karayolunun sadece 11 bin kilometresi asfaltlanmış durumda olup 63.575 km'lik kısmı bölünmüş yoldur. Bununla birlikte, karayolu altyapısının çevre ülkelere nispeten daha iyi durumda olduğu da ifade edilmektedir. Liman ile diğer merkezler arasında yetersiz altyapı karayolu taşıma sürelerini ve maliyetlerini artırmaktadır. Demiryolu iyi durumda olsa da taşımacılıktaki payının %10'un altında olduğu tahmin edilmektedir. Karayolu taşımacılığında yoğunluk sebebi ile aşırı yükleme ve uzun sürüş saatleri güvenlik sorunlarına yol açabilmektedir.

Tüketici Tercihleri

Kenya'da nispeten düşük alım gücüne bağlı olarak fiyata duyarlı bir tüketici topluluğu bulunmakta, bunun sonucunda pazarda Çin ve Hindistan menşeli ürünlerin hakimiyeti bulunmaktadır. Ülkede yerleşik çok sayıda Kenya Hintlisi bulunmakta olup Hindistan asıllı Kenyalılar iş hayatında çok etkindir. Son yıllarda birçok Çinli firma da Kenya'ya yerleşmiş, Kenyalı ithalatçılara ürünlerini direkt olarak Kenya pazarında sunmaya başlamıştır. Ancak giderek daha çok sayıda tedarikçi, alımlarında ucuz fiyattan ziyade kaliteyi ön plana almaktadır.

Bu durumun ülkemiz menşeli mal ve hizmetlerin gelecekte piyasada daha çok tercih edilmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Çin menşeli ürünlerin piyasada fiyat avantajı bulunurken, ABD ve Avrupa ülkeleri menşeli ürünler yüksek kaliteli olarak algılanmaktadır. Kenya pazarında Türkiye menşeli ürünlerin imajı da oldukça iyidir. Piyasada ikinci el ya da yenileştirilmiş ürünler de tercih edilmektedir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Kenya’da satışlar büyük oranda konvansiyonel mağazalarda gerçekleşmekte, çevrimiçi alışveriş imkan ve alışkanlığı henüz gelişmektedir. Büyük perakendecilerin alımlarını az sayıda toptancı vasıtasıyla gerçekleştirdiği gözlemlenmektedir. Lojistik kısıtlar ve altyapı yetersizlikleri perakende sektörünü olumsuz olarak etkilemektedir. Nairobi ve Mombasa gibi büyük şehirler dışındaki yerlere ulaşabilmek için iyi bir distribütör ağı kurulmalıdır. Fiyata duyarlı olan pazarda maliyetlerin asgari düzeyde tutulması satışları etkileyecektir.

Diğer taraftan, pazarda Türk mallarının imajı oldukça olumludur. Türk markalarının piyasada görünürlüğünün artırılmasının ve fiyat-kalite dengesine vurgu yapan bir pazarlama stratejisinin satışları olumlu yönde etkileyeceği değerlendirilmektedir.

Kamu İhaleleri

Bürokratik mekanizmalardaki karmaşıklık, yerel ilişkilere dayanan bilgi edinme süreçleri ve bu süreçlerin şeffaflıktan uzak olması, kamu ihalelerinde özellikle yeni yabancı aktörler için dezavantajlı bir ortam oluşturmaktadır. Diğer taraftan, yerel firmaların yeterince rekabetçi olamayışı, ülkede yabancı firmalara kamu ihalelerinde öne çıkarmaktadır. Ülkede ya da çevre ülkelerde proje üstlenmiş olan ya da ülkede yerleşik bir ofisi bulunan firmaların kamu ihalelerinde daha avantajlı konumda oldukları da gözlemlenmektedir.

Finansmana erişim konusunda sorun yaşamayan firmalar ihalelerde öne çıkabilmektedir. Kenya’da son dönemde dış borç yükünün hızlı artışı, hükümeti inşaat ve büyük altyapı projelerinde PPP modeline yönlendirmektedir. Bu sektörlerde proje üstlenen yabancı müteahhitler, Kenya’da üstlendiği müteahhitlik projelerinin toplam bedelinin en az %30’u için yerli taşıeron kullanmak zorundadırlar.

Buna ek olarak, kamu projelerinde bazı ihalelerin sadece yerel firmalara verildiği, söz konusu yerel firmaların özellikle teknik yeterlilik açısından eksiklerini giderecek yabancı firmalarla işbirliği arayışında oldukları görülmektedir.

Kamu idarelerinin, projeleri üstlenen firmalara yaptıkları ödemelerde ciddi aksamalar yaşandığı gözlemlenmektedir.

Kamu ihalelerine ilişkin duyurular (www.tenders.go.ke) internet adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Ülkede çalışanların %57'si tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Bu itibarla tarım ve hayvancılık Kenya ekonomisinde önemli yer tutmakla birlikte, sektörün milli gelire katkısı %25'dir.

Tarım ve hayvancılık ihracatta da başı çekmekte olup çay, kesme çiçek ve kahve ülkenin en büyük ihraç kalemleridir. Çin ve Hindistan'ın ardından dünyanın en büyük üçüncü çay üreticisi olan Kenya'nın toplam ihracatının yaklaşık ¼'ünü siyah çay oluşturmaktadır. Fasulye, avokado, makademya cevizi, tütün, ham deri gibi ürünler geleneksel olarak Kenya'nın en çok ihraç ettiği kalemler arasındadır. Küçükbaş yetiştiriciliği ülke genelinde yaygın olup Hint Okyanusu ve Victoria gölü kıyılarında balıkçılık önemli bir geçim kaynağıdır.

Verimsiz tarım yöntemleri ve etkili bir depolama yapılamaması tarım ürünlerinin fiyatlarını yükseltmektedir. Yerel yönetimler, istihdam yaratma amacıyla tarım arazilerini düşük ücretler karşılığında kiralayabilmektedir.

Hollanda, İsrail, ABD ve İngiltere'nin tarım alanında önemli yatırımları bulunmakta; kesme çiçek (özellikle gül), pirinç, çay, kahve, şeker kamışı ve tropikal meyvelerin yetiştirildiği tarım arazilerini işletmektedir.

Sanayi

Kenya'da çalışanların sadece %7,7'si sanayi sektöründe istihdam edilmekte ve sektörün milli gelire katkısı %15 olarak hesaplanmaktadır. Sanayi sektörünün önemli firmaları gıda üretim ve işleme, tekstil, demir-çelik, mobilya, plastik ve inşaat malzemeleri, tarım makinaları, ilaç ve eczacılık ürünleri üretimi alanında faaliyet göstermektedir.

Kenya hükümeti tarafından 2017 yılında açıklanan 5 yıllık hedeflerden biri, imalat sektöründe büyümenin sağlanması ve sektörün milli gelirden aldığı payın en az %20 seviyesine yükseltilmesidir. Bu hedefin gerçekleştirilmesini teminen tekstil sektörü Kenya hükümetince öncelikli sektör olarak ilan edilmiştir.

Tekstil sektörünün Kenya'da emek-yoğun bir sektör olması bu önceliğin ana sebebidir. Zira Kenya aynı zamanda yüksek işsizlik sorunu yaşamaktadır. Hükümet aynı zamanda ülkede tekstil üretiminde artışın pamuk talebini artıracaklarını, böylece tarımda da yeni istihdam alanlarının ortaya çıkacağını hesaplamaktadır.

Kenya, ABD'nin Africa Growth and Opportunity Act (AGOA) yasası kapsamında tekstil ve dokuma ürünleri ABD pazarına gümrük vergisiz olarak ihraç edebilmektedir.

Hizmetler

İşgücünün %35'inin istihdam edildiği hizmet sektörü milli gelire %55 oranında katkı vermektedir. Özellikle turizm gelirleri ülke ekonomisi için hayati önemdedir. Doğu Afrika'nın en çok ziyaret edilen ülkesi olan Kenya'yı her yıl yaklaşık 1,5 milyon turist ziyaret etmekte ve 1,5 milyar dolar civarında gelir elde edilmektedir.

Uluslararası iletişim ve bilgi işlem teknolojileri firmalarının birçoğu Kenya'yı bölgesel merkez olarak belirlemiş ve ülkede ofis açmıştır. İletişim ve bilgi işlem sektörlerinde pazar büyüklüğü 500 milyon dolar olarak hesaplanmaktadır.

Madencilik

Kenya'nın en önemli yer altı kaynakları olarak soda külü, florit, titanyum, altın, kömür, manganez, demir cevheri, jips (alçıtaşı), diatomit, kromit, lime taşı, silika cevherleri olarak sıralanmaktadır. Özellikle titanyum cevheri, ülkenin ihraç ettiği en önemli doğal kaynaktır. Ülkede büyük ölçekte madencilik faaliyetleri genellikle yabancı firmalar tarafından yürütülmektedir.

Kenya'da madencilik faaliyetleri 13/05/2016 tarihinde yürürlüğe giren Maden Yasası kapsamında düzenlenmiş olup ilgili yasa petrol ve hidrokarbon dışındaki mineral ve madenleri içermektedir. Maden Yasası minerallerin sahipliği, mineral hakları, mineral anlaşmaları, mineral ile ilgili işleri, maden lisans haklarını, yerel ortaklık ve katılım şartlarını, anlaşmazlık hükümlerini, bilgi temini ile ilgili işleri de kapsamaktadır.

Enerji

Kenya enerjide büyük oranda dışa bağımlı bir ülkedir. Özellikle petrol ürünleri ithalatı, dış ticaret açığının en büyük sebebidir. Ülkede 2012 yılında petrol çıkarılmaya başlanmış, kısa süre sonra Güney Lokichar bölgesinde ikinci bir petrol alanı bulunmuş, API Gravitesi'nin 25-38 derece arasında ve sülfür içeriğinin 0,5 seviyesinde olduğu duyurulan toplamda 750 milyon varillik bir rezerv olduğu bilgisi kamuoyu ile paylaşılmıştır. Ülke ilk kez 2019 yılında 200 bin varillik petrol ihracatı yapmıştır.

Son dönemde Kenya'nın doğu kıyısında önemli doğal gaz yatakları keşfedilmiş olup söz konusu rezervlerin çıkarılmasının ekonomik olup olmadığıyla ilgili fizibilite çalışmaları halen devam etmektedir.

Kenya son dönemde yenilenebilir enerji kaynaklarına öncelik vermiş ve bu alanda ilerleme kaydetmiştir. Jeotermal, güneş ve rüzgar enerjisinden üretilen elektriğin toplam üretim içindeki payı %48, hidroelektrik santrallerinden elde edilen elektriğin payı %39, petrolden elde edilen elektriğin payı %12,5'tir. Jeotermal enerjide yaklaşık 700 MW'lık kurulu kapasitesiyle Kenya bu alanda dünyada önde gelen ülkelerdendir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Swahili ile birlikte diğer resmi dil olan İngilizce, ülkede iyi derecede konuşulmakta ve iş görüşmelerinde kullanılmaktadır.

Elektronik posta, resmi yazışma ya da telefon görüşmeleri çok verimli olmamakta, yüz yüze yapılan toplantılar sonuç verebilmektedir. Muhatap olunan şahsa resmi ya da akademik unvanlarıyla hitap edilmesi beklenmektedir. İş yaparken kişisel ve ailevi ilişkiler belirleyici olabilmektedir.

Para Kullanımı

Ülkede en büyük banknot 1.000 Kenya şilini değerindedir. Büyük miktardaki ödemelerde daha çok ABD doları tercih edilmektedir. Kenya'da bankacılık sistemi iyi işlemekte olup akreditif açılması mümkündür. Bankalar aracılığıyla ülkeler arası para transferleri hızlı bir şekilde yapılabilir.

Bankaların yeterli düzeyde teknik altyapıya sahip olması sonucunda, kredi kartı kullanımı nispeten yaygındır. Ancak ülkede ATM sayısı az olduğundan, para çekme işlemleri için genelde şubeye gitme ihtiyacı bulunmaktadır. Çek kullanımı yaygın olmakla birlikte, bir çek en fazla 1 milyon Kenya şilini olarak yazılabilmektedir. Bankadan 10.000 dolar üstünde para çekilmek istendiğinde, mevduat sahibince paranın ne için kullanılacağını beyan eden bir form doldurulmakta, banka tarafından paranın kullanım amacını doğrulayan destekleyici belgeler talep edilebilmektedir.

Mobil ödeme yöntemi MPesa ülkede yaklaşık 20 milyon kişi tarafından kullanılan etkin bir kanaldır. Sistem kişiler arası para transferi, fatura ödemeleri ve çevrimiçi alışveriş için kullanılabilir, hemen hemen her market, mağaza, dükkan ve restoranda geçerli bir ödeme yöntemi olarak kabul edilmektedir. Aliexpress başta olmak üzere birçok global e-ticaret sitesi de Kenya'daki satışlarında MPesa kabul etmektedir.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi Uygulaması

Geçerlilik süresinin bitişine 6 aydan az kalmış pasaportlar, Kenya'da kabul edilmemektedir.

Türk vatandaşları için Kenya vizesine internet üzerinden (<https://www.etakenya.go.ke/en>) adresinden başvuru imkanı mevcuttur. 2024 yılı başlarında uygulamaya konan yeni sisteme göre vize başvurusuna elektronik onay verilmesine başlanmış olup her pasaport tipinin mutlaka sisteme girilerek vize alınması gerekmektedir. Pasaport tipine göre ücret ödenip ödenmeyeceği sistem içerisinde seçeneklere göre belirlenmektedir.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

Tarih	Tatil
1 Ocak	Yılbaşı
31 Mart	Ramazan Bayramı
18 Nisan	Paskalya Cuması
21 Nisan	Paskalya Pazartesi
1 Mayıs	İşçi Bayramı
1 Haziran	Madaraka Günü
7 Haziran	Kurban Bayramı
10 Ekim	Mazingira Günü
20 Ekim	Mashujaa Günü
20 Ekim	Diwali (Hindu Bayramı)
12 Aralık	Jamhuri Day (Milli Gün)
25 – 26 Aralık	Noel

Mesai saatleri 08.00-17.00 ya da 09.00-18.00 olarak uygulanmakta, Cumartesi ve Pazar günleri hafta sonu tatili yapılmaktadır. Aralık ayı ülkede tatil dönemidir. Özellikle Aralık'ın ikinci haftasından yılbaşı sonrasına kadar ülkede ticari faaliyetler asgari düzeyde sürmektedir.

Yerel Saat

Yerel saat yıl boyunca Türkiye ile aynıdır.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Kenya’da şahıs şirketi (sole proprietorship), adi şirket (normal partnership) ve limited şirket (limited liability partnership) olmak üzere üç çeşit şirket türü mevcuttur. Ülkede firmaların büyük bölümü limited şirket olarak örgütlenmiştir.

Şirket Kurma Prosedürü

Kenya'da açılacak şirketin yapısına göre başvuru süreci değişebilmektedir. Bir Türk vatandaşı tarafından Kenya merkezli bir şirket kurulurken 100.000 dolarlık teminatın bankaya yatırılmış olması halinde “yatırımcı belgesi” edinilmekte ve bu belgeyle Kenya hükümetinin sağladığı yatırım teşviklerinden faydalanmak mümkün olmaktadır. Ancak bu para bloke edilmemekte, istendiğinde çekilebilmektedir.

Şirket kurulum sürecinde Kenya Investment Authority (KenInvest – www.invest.go.ke) ile iletişim kurulması faydalı olacaktır. Bir kamu kurumu olan bu kuruluş, şirket kurma sürecinde ücretsiz olarak her adımda yatırımcıyı yönlendiren, etkin çalışan bir organizasyondur. İnternet sayfalarının ilgili bölümlerinde anlaşılır bir biçimde şirket kuruluş süreci açıklanmaktadır (www.invest.go.ke/starting-a-business-in-kenya).

Kenya’da şirket kuruluş faaliyetleri “Companies Act 2015” mevzuatınca yürütülmektedir. Şirket kuruluşunda ilk işlem Huduma (Hizmet) Center’a giderek şirket için bir isim rezerve edilmesidir. Her eyalette bir hizmet merkezi bulunmaktadır.

Kenya’da bir şirketin kurulması ortalama 23 gün sürmektedir. Kenya’da şirket kurulması için yerel ortaklık şartı aranmamaktadır. Kenya’da yabancılar tarafından yerel şirket kurulabilmekte, yerel kişiler ile ortaklık yapılabilmekte veya yabancılar tarafından şube açılabilir.

Sigorta

Sosyal Sağlık Sigorta Fonu (SHIF): Sadece çalışanlar brüt maaşının %2,75’ini ödemek zorundadır. İşveren payı bulunmamaktadır.

Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu (NSSF): Hastane fonundan ayrı olarak, hem işverenlerin hem de çalışanların Ulusal Sosyal Güvenlik Fonuna (National Social Security Fund-NSSF) katkıda bulunmaları gerekmektedir. Fon, emeklilik, malullük ve diğer sosyal güvenlik yardımlarını sağlamaktadır. İşverenler ve çalışanlar, aşağıdaki tabloda farklı brüt ücret senaryolarına göre yer verildiği gibi NSSF'ye %50-%50 eşit olarak katkıda bulunmaktadır.

Ayrıca, NSSF primi kesintisi her iki taraf için de %6 olup aylık 36000 KSH üst limit vardır. İhtiyaç halinde (<https://www.nssf.or.ke>) adresinin incelenmesinde fayda vardır.

Senaryo	Brüt Ücret (KSH)	Kesinti Yapılacak Üst Limit	Toplam NSSF Primi (KSH)	İşveren Payı (KSH) (%50)	Toplam Ödenen NSSF Payı (KES)
1	7.000 (alt limit)	7.000	840	420	840
2	36.000 (üst limit)	29.000 (36000 – 7000)	3.480	1.740	4.320 (3.480 + 840)

Bankacılık Mevzuatı

Kenya’da bankacılık ve finans sistemi Central Bank of Kenya Act (2015), Banking Act (2015), Microfinance Act (2006), The National Payment System Act (2011) ve Kenya Deposit Insurance Act (2012) kanunlarıyla düzenlenmektedir.

Kenya Merkez Bankası tarafından çıkarılan yönetmelik ve yönergeler, bankaları belirli düzenleme ve kısıtlamalara tabi tutmaktadır. Bu düzenlemelerle mevduat sahiplerinin korunması, sistem riskinin azaltılması, kara para aklanmasının önüne geçilmesi ve finansal mahremiyetin korunması amaçlanmaktadır.

Vizeler

Çalışma izinleri için İçişleri Bakanlığına bağlı Göç Ofisine başvurulması gerekmektedir. Çalışma izinleri iki yıllık dönem için, 1.000.000 Kenya şilini (Mart 2024 itibariyle) ücret karşılığında verilmektedir. Diğer taraftan, çalışma izni için başvuran şahsın sahip olduğu niteliklerin, Kenya iş piyasasından da temin edilebileceği gibi gerekçelerle başvurunun reddi mümkün olabilmektedir.

Çalışma izinlerinin alınmasının uzun zaman aldığı ve sürecin ciddi miktarlarda yasal olmayan ödemeler yapılmaksızın sonuçlandırılmadığıyla ilgili şikayetler sık sık gündeme gelmektedir.

Bu gibi durumlarda Kenya’da yabancı yatırımların kolaylaştırılmasından sorumlu kurum olan Kenya Investment Authority (KenInvest) ya da üye olunan çatı kuruluş (Ticaret ve Sanayi Odaları, üretici birlikleri ve benzeri gibi) ile birlikte hareket edilmesi faydalı olabilmektedir.

Kaynak: T.C. Nairobi Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği